



גיליון הורים פרשת וַאֲרָא

בפרשה מספר נושאים מרכזיים :
ההבטחה לקיום ברית אבות , ייחוסם של משה ואהרון ושליחותם , מופת התנין ומכות מצרים : דם, צפרדע, כינים , ערוב, דבר , שחין וברד . בתוך השאלות שולבו שני מדרשים ממדרש תנחומא.

תשומת לב ההורים לאיור השבועי – פרעה מבקש מופת ממשה ואהרון ואהרון זורק את המטה שהופך לתנין וגם החרטומים עושים זאת. בד"כ רובנו חושבים שהתנין של אהרון בולע את התנינים של החרטומים אך חז"ל מלמדים אותנו שהיה נס מיוחד שדווקא המטה של אהרון אכל את מטות של החרטומים. השתדלנו באיור להמחיש את הדבר

לקראת השבת מצורפים שבעה סיפורים קצרים לשלב בדברי התורה בבית או בכל מקום אחר (נעשה מאמץ להביא סיפורים על מנת שתהיה אפשרות לגוון ולהתאים את הסיפור לפי הצורך החינוכי במשפחה או בכיתה)

סיפור א' – וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל

סיפור ב' – "שיכרון גדלות" של פרעה

סיפור ג' – אתה יודע מי היה סבא שלי?!

סיפור ד' – כיוון שהגעתם, תישארו ...

סיפור ה' – כַּבֵּד לֵב פְּרֵעָה

סיפור ו' – וכי קל בעיניך לבייש יהודי

סיפור ז' – וַיִּצְעַק מֹשֶׁה ... על-דבר הצפרדעים

מומלץ לספר את הסיפורים עם המסר מוכן מראש ולהרחיב ולהתאים לצורך של הילדים במשפחה.

שבוע טוב ושבת שלום

סיפור א' לשולחן שבת

פרשת וַאֲרָא מתחילה בתשובת הקב"ה לתלונת משה רבנו "...לְמַה הֲרַעַתָּה לְעַם הַזֶּה לְמַה זֶה שָׁלַחְתָּנִי . . . אומר הקב"ה: " וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ... " מה פירוש המלה " וגם " , וכי מי עוד שמע את נאקתם?!

בספר "וקראת לשבת עונג" מובא סיפור:

פעם אחת נכנס לחדרו של החת"ם סופר, אחד מגדולי הסוחרים בעיר ובקש את עזרת הרב .

"כפי הידוע לרב" – פתח העשיר ואמר – "סוחר גדול אני, אולם כעת נקלעו עסקי לצרות, ומבקש אני ממעלת כבוד הרב שיברך אותי ואצא מן המיצר"

אכן, ידוע לי שמצבך קשה – אמר הרב – אולם עוד יודע אני, שאחיך עני ואביון וצריך הוא עזרה בפרנסתו, ואילו אתה מתעלם מלהושיט לו עזרה.

יסלח לי כבוד הרב – מלמל העשיר במבוכה – אבל כרגע עסקי אינם מרשים לי לעזור, אולם אם אצא מן המיצר בוודאי שאעזור לו... בפרשת השבוע – אמר הרב – אומר הקב"ה " .. וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל " מה פירוש המלה "וגם" וכי מי עוד שמע את נאקתם?!"

אלא, בשעה שבני ישראל נאנקו ונאנחו תחת עול מצרים, שמע כל אחד מהם גם את אנקת אחיו... למרות השעבוד, השתדל כל אחד להקל מעל סבלו של רעהו בכל יכולתו, ובשכר שמיעה זו שמע גם הקב"ה את אנחתם והושיעם...

עזור אף אתה לאחרים – סיים הרב – ובוודאי יושיעך ה' מכל צרותיך!

כל אחד מאיתנו צריך לחדד את היכולת להאזין למי שמסביבנו . לא תמיד אנו ערים לקולות שאינם נשמעים או שמתוך ההמולה אין ביכולתנו לשמוע את הילדים בכיתה, בבית או בכל מקום אחר....

סיפור ב' לשולחן שבת

מה גורם לפרעה לעשות כל כך הרבה טעויות שבעטיים הוא מכלה את המדינה שלו?! לקח הנלמד מפרשת השבוע על מידת הגאווה ואיך מניעים אישים מסוגלים לשבש חשיבה רציונלית של אדם, עד כדי כך שהוא מסיק מסקנות הפוכות מן המציאות והמזיקות לו ולסובבים אותו... "לא ידעתי את ה' ואת ישראל לא אשלח"

מידת הגאווה שהייתה בפרעה הובילה אותו ואת עמו לאבדון .

הגאווה שיכרה אותו - עצם המחשבה שהוא אלוהי מצרים העבירה אותו על דעתו.

משל למה הדבר דומה:



במכון לגמילה מאלכוהול הביאו מרצה שיסביר מהו הנזק הנגרם משתייה מרובה של ויסקי . אחת המטרות הייתה להפחיד את המכורים ולמנוע מהם לחזור לטיפה המרה...
המרצה פתח את דבריו בניסוי. כדי להסביר מהו הנזק שגורם האלכוהול הוא הכניס תולעת שהביא עימו לתוך כוס של ויסקי צלול. התולעת התפוררה תוך שניות ספורות לתדהמת כל הנוכחים .
היו שביקשו לראות זאת שוב, המרצה שראה את שיא ההצלחה מול עיניו חזר על הניסוי כמה וכמה פעמים ובכל פעם ההתפעלות של המתאווים לטיפה המרה הדהימה אותו מחדש.
לאחר הניסוי שאל המרצה את הנוכחים: "מי מכם עכשיו יכול לומר לי מהי המסקנה מהניסוי?"
דממה השתררה באולם, אף אחד מהנוכחים לא רצה להכיר בעובדה של הרס הגוף מאלכוהול או חלילה לומר מילים שלא יאפשרו לו בעתיד לשתות אלכוהול ...
רק אחד הצביע. המרצה איפשר לו לדבר והוא אמר בקול רם :
"מי ששותה ויסקי אין לו תולעים בבטן...!"
והנמשל ברור מאלינו: גאוותו של פרעה לא איפשרה לו להכיר בעובדה שה' הוא האלוקים, כיוון שזה אומר שהוא לא! את זה, הוא לא יכול היה לסבול...

סיפור ג' לשולחן שבת

הפרשה מתחילה וַאֲרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב וְרַש"י מפרש נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני, ולא לחנם שלחתיך כי אם לקיים דברי שדברתי לאבות הראשונים.
הקב"ה מודיע למשה רבנו שגאולת ישראל ממצרים היא בגלל זכות אבות. ובתפילת שמונה עשרה אנו אומרים "אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב" ומדוע לא אומרים "אלוקי אברהם יצחק ויעקב" אלא בא ללמדנו שלכל אחד מהאבות הייתה השגחה מיוחדת בפני עצמו .
אנו נתקלים באנשים וילדים שניתלים בדורות קודמים כדי לקנות את מעמדם : "אתה יודע מי היה סבא שלי?!... הוא היה רב גדול.."
אותם אנשים חושבים שזכות אבותם עומדת להם מאז ולתמיד וללא תנאי. זכות אבותינו הראשונים אברהם יצחק ויעקב עומדת לכלל ישראל אך חז"ל מלמדים אותנו במסכת סנהדרין קד, א : "ברא מזכה אבא אבא לא מזכה ברא" (בן מזכה את האב ולא האב מזכה את הבן) זכות אבותנו הקרובים מצטרפת למעשי הבנים ולא תעמוד בפני עצמה.
משל למה הדבר דומה :
קמצן רצה להגיע עם מזוודות אך התקמצן לקחת מונית והחליט ללכת ברגל, אך כובד המזוודות עצר בעדו... הוא עצר נהג מונית ושאל כמה יעלה לו להגיע לביתו .
ענה לו הנהג באדיבות: 30 ש"ח .
והמזוודות!?"
השיב לו הנהג: "המזוודות בחינם .!"
קפץ מידענו על המציאה ואמר לנהג: "מעולה, אז תיקח רק את המזוודות..."
השיב לו נהג המונית בקור רוח: "אני מוכן לקחת אותן בחינם, בתנאי שתשלם על הנסיעה..."
כן הוא הנמשל : כשאדם שומר תורה ומצוות ויש לו גם זכות אבות, זו מעלה גדולה שזכות אבות היא תוספת על העיקר שהוא עצמו קנה .

סיפור ד' לשולחן שבת

וארא- טוב אם כבר באת, תישאר!
בספר תהילים קה, לא כתוב : "אָמַר וַיְבֹא עֶרְב פְּנִים כָּכָל-גְּבוּלָם" ונשאלת השאלה: הרי מכת כינים הייתה לפני ערוב מה הן עושות כאן?
מביא המגיד מדובנא ביאור משל למה הדבר דומה :
לעשיר ש עושה שמחה ואין לו מקום לכולם . בלית ברירה חילק את האירוע לשלושה ימים, עשה הזמנות וכתב כך :
תושבי העיר נא להגיע ביום א . משפחה נא להגיע ביום ב ' אנשי עסקים מגיעים ביום ג' . - אין לבוא פעמיים !!!
והנה ביום הראשון הגיעו כל בני העיר וכשמגיע אחד מהם הביתה הוא אומר לו אשתו: "ראית מה זה הכלה היא בת דודה שלי ולא ידעתי..."
למחרת הגיע שוב פעם כאשר הפעם הוא מגיע בתור משפחה ...
תופס אותו אחד המלצרים ואומר לו: "היי אתה היית פה אתמול" מיד הוא קרא לסדרן וזה החל לריב איתו.
לשמע ההמולה, הגיע בעל הבית ושאל אותו: "תגיד בבקשה, זה נכון שהיית כאן אתמול?!" אמר לו: כן .



"אם כן, מדוע באת גם היום.?!"
התנצל האיש ואמר: "מה אומר לאדוני, אמש התברר לי שאני גם משפחה... האמן לי, זה נודע לי רק אתמול בלילה..."
אמר בעל הבית בחיוך: טוב אם כבר באת, תישאר!.

כן הוא הנמשל:
הכינים שומעות שכל החיות מגיעות למצרים ואומרות רגע אני גם חיה אבל כבר הייתי... ובכל זאת הגיעו.
אמר הקב"ה כיוון שהגעתם תישארו...

סיפור ה' לשולחן שבת

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה פֶּבַד לֵב פְּרַעֲה מֵאֵן לְשַׁלַּח הָעָם"
משל נפלא שהביאו בעלי התוספות להסביר את חוצפתו וטיפשותו של פרעה למרוד במי שאמר והיה העולם למרות כל המכות שקיבל פעם אחר פעם...
בעלי התוספות הביאו משל למה הדבר דומה:
לאריה - מלך שבחיות שמינה את החמור לגבות את המכס עבורו.
פעם אחת בא הארי שהוא המלך והזאב והשועל עמו בעיר. בא החמור וביקש מהם לשלם את המכס. אמר לו השועל: "כמה עזות יש לך מכל החיות! אינך יודע שהמלך בא עמנו, ונחנו עמו, ואתה שואל לנו מכס?!"
אמר לו החמור בביטחון: "אפילו המלך בעצמו גם ישלם מס!" ובטיפשותו פנה החמור וביקש מהמלך מס.
לא הספיק הוא להסתכל בפניקסו והאריה טרפו על אתר, נתנו לשועל וציווה לו לסדר לו את איבריו.
סידר השועל איבריו וראה שהלב יפה ואכלו.
כשבא הארי וראה את איבריו מסודרים וליבו חסר, שאל את השועל: "היכן ליבו של החמור?"
אמר השועל בפליאה למלך: "וכי אם היה לו לב היה מבקש מהמלך לשלם מס?!"
כן הוא הנמשל:
כך פרעה הרשע נבזה ושכחן. שכח כל מה שעשה לו הקב"ה. אמר הקב"ה: שוטה זה אין לו לב. לבו נעשה כבד וזהו שכתוב: "כבד לב פרעה..."

סיפור ו' לשולחן שבת

ה' חולק כבוד לפרעה הרשע "וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים..."
גם ברשעותו חולק הקב"ה כבוד לפרעה כמלך מצרים.
גאונותו העצומה של הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל יצאה לשם ולתהילה בעולם התורה, וכגודל גאונותו כן היתה גודל ענוותנותו, כפי שיתואר בסיפור הבא: נוהג היה רבי חיים עוזר להשתעשע בדברי תורה עם תלמידיו. פעם אחת כשקבוצה איכותית ומיוחדת מתלמידיו היו בביתו ושקלו וטרו בדברי תורה, אמר לתלמידים שתוס' במסכת יבמות דף נ' עוסק בסוגיה בה הם מתפלפלים כעת. כששמע זאת אחד מגאוני התלמידים, העיר: "סליחה כבוד הרב, אבל התוס' נמצא בדף נ"א". "לא", ענה הרב בפסקנות, "הוא נמצא בדף נ'!" והמשיך בלימודו עם התלמידים. לא נחה דעתו של הבחור והמשיך לעמוד על שלו. שוב ושוב טען בנחרצות יתר: "התוס' נמצא בדף נ"א", וכדי להוכיח את צדקתו קם לעבר ארון הספרים כדי להביא גמרא ולהראות לכל כי הצדק עמו. רבי חיים עוזר קם ממקומו ועצר את הבחור, תוך כדי שהוא אומר לו בלהט: "וכי קל בעיניך לבייש יהודי?" הבחורים הסתכלו זה על זה בארשת של בושה, ואילו הבחור המתווכח חיך חיך קל של ניצחון, ובלבו אמר: 'כנראה נזכר הרב שהתוס' נמצא בדף נ"א, כדבריי'. כאשר שבו הבחורים אל הישיבה, פתח הבחור המתווכח את הגמרא לעיני חבריו כדי להוכיח את נצחונו, אך לתדהמתו הרבה גילה שאכן צדק הרב, והתוס' הינו בדף נ' ולא בדף נ"א. או אז הבין התלמיד שבדברי הרב 'וכי קל בעיניך לבייש יהודי' התכוון הרב למנוע את הבושה ממנו עצמו, כי לנגד הרב כלל לא עמד כבודו האישי, אלא כבוד תלמידו.
אז הבין התלמיד שהרב התכוון בעצם למנוע בושה מהתלמיד, משום שלא קל לבייש יהודי מישראל וסיפר לכל חבריו...
מכאן יש לנו ללמוד כיצד לא לזלזל או לבייש אדם גם כשהוא לא מתנהג כהוגן ובפרט שמדובר ביהודי...



סיפור ז' לשולחן שבת

לאחר שפרעה מבקש ממשה להסיר את הצפרדעים, משה רבנו צועק אל ה': "ויצעק מִשֶׁה אֶל ה' עַל-דְּבַר הַצְּפַרְדָּעִים (ח' - ח') ונשאלת השאלה מדוע משה צריך לצעוק? מדוע אינו יכול רק לדבר? ומסופר על הגאון רבי אברהם ברוידה מטרנופול זיע"א שנזדמן פעם אחת לפונדק שבו התאכסנה חבורת 'משכילים'. בהגיע שעת תפילת ערבית החלו ה'משכילים' להתהולל בקולי-קולות, כדי להפריע לרב בתפילתו. בתגובה התחיל הרב להתפלל בצעקות עד שקולו הדהד בכל הפונדק עד כדי כך שהמשכילים נבהלו והפסיקו. לאחר התפילה שאלו ה'משכילים' את הרב מדוע התפלל בצעקות רמות כל-כך. השיב רבי אברהם: "התורה מספרת שמשה רבנו התפלל להפסקת המכות על מצרים. תפילתו מוזכרת בלשון 'ויעתר', 'ויפרוש כפיו' וכדומה. אולם פעם אחת, במכת צפרדע, נאמר 'ויצעק משה'. מדוע צעק? אלא שכאשר רבבות אלפי צפרדעים מקרקרות בקולי-קולות, אין למשה ברירה אלא לצעוק, כדי שיוכל לשמוע את מה שהוא מוציא מפיו"...

מתכוננים לפרשה תשובות לשאלות:

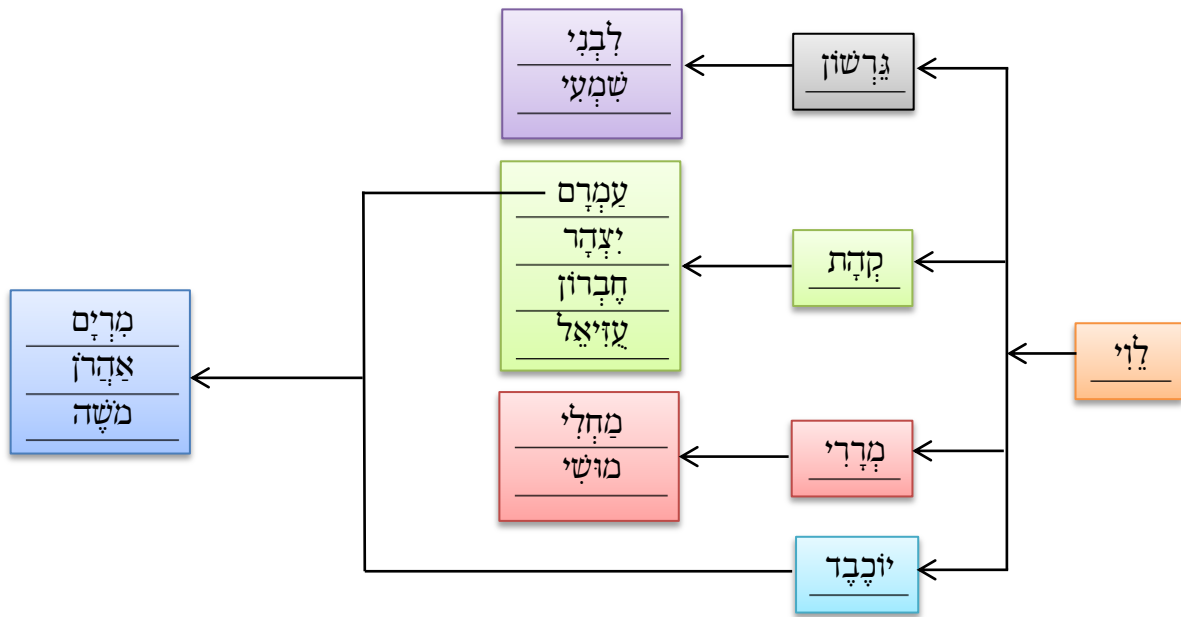
הבטחה לקיום ברית אבות

- לאחר שפרעה מגרש את משה ואהרן ומכביד את העבודה על עם ישראל, ומשה פנה בתלונה לקב"ה "למה הרעות לעם הזה...". הקב"ה מעיר למשה על כך שאינו מאמין מספיק לקיום ההבטחה כמו האבות. הקב"ה חוזר על ההבטחה לאבות להוציא את בני ישראל ממצרים.
1. כיצד לומדים שהקב"ה לא היה מתגלה למשה אלא מחוץ לעירון של פרעה? (בעל הטורים ו,ג) ארא. לעיל מיניה כתיב יגרשם מארצו וסמך ליה. וידבר אלהים. מלמד שלא היה הדבור עמו בארצו אלא חוץ לכרך
 2. הקב"ה מספר למשה על הברית עם אברהם יצחק ויעקב ושהקב"ה שומע את נאקת בני ישראל. מה הם ארבעת לשונות הנאולה? השלימו (ו,ו-ז)
(ז)
והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים
והצלתי אתכם מעבודתם
וגאלתי אתכם בזרוע נטויה
ולקחתי אתכם לי לעם
 3. כנגד מה נאמרו ארבע לשונות של גאולה והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי? (שני פירושים) (בעל הטורים ו,ז) ד' לשונות של גאולה כנגד ד' מלכויות ובאחרון כתיב ולקחתי כנגד אדום וע"כ כתיב ביה ולקחתי כאדם הלוקח בחזקה שהוא קשה מכולם. והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי בגימ' זה עניי בישראל לא יפחתו לו מארבע כוסות:
 4. המילה מורשה מופיעה פעמיים בתורה. מה לומדים מכך? (בעל הטורים ו,ח) מורשה. ב' במסורה דין ואידך משה מורשה קהלת יעקב שבזכות התורה ירשו הארץ
 5. משה אומר את הדברים לבני ישראל. מה תגובתם? מדוע? (ו,ט) לא שומעים למשה מקוצר רוח ומעבודה קשה
 6. הקב"ה מצווה את משה שוב ללכת לשליחות. מדוע משה מסרב (ו,יב) ואני ערל שפתיים



ייחוסם של משה ואהרן ושליחותם (ו,יד - ז,ז)

- התורה מפרטת את ייחוסם של משה ואהרן לפני תחילת המאבק עם פרעה. משה חוזר על בקשתו להימנע מהשליחות בטענה שהוא ערל שפתיים ולכן הקב"ה מצרף אליו את אהרן. הקב"ה מידע את משה שפרעה יכביד את ליבו על מנת שהקב"ה יראה את ניסיו לעיני בני ישראל ולעיני מצרים
1. למה נמנו שנותיו של לוי'רש"י (וטו) להודיע כמה ימי השעבוד, שכל זמן שאחד מן השבטים קיים, לא היה שעבוד, שנאמר וימת יוסף וכל אחיו ואח"כ ויקם מלך חדש, ולוי האריך ימים (ו) על כולם
 2. מי שני האנשים שנפטרו בגיל 137? (ו,טז) לוי ועמרם
 3. התורה מפרטת את היחוס של משה ואהרן. השלימו את התרשים



4. מדוע היה חשוב לציין שאלישבע אשת אהרן היתה אחות נחשון(רש"י ו,כג) מכאן למדנו, הנושא אשה צריך לבדוק (ח) באחיה (ב"ב קי. שמו"ר ז, ד.):
5. מי מוזכר בפסוק זה קודם : משה או אהרן ומדוע ? (רש"י ו,כו) יש מקומות שמקדים אהרן למשה ויש מקומות שמקדים משה לאהרן, לומר לך ששקולין כאחד
6. כיצד מכוונים משה ואהרון? (וכז) המדברים
7. משה שוב מעלה את הטענה שהוא ערל שפתים. מה הקב"ה עונה למה? (ז,א) אהרון אחיך יהיה נביאך
8. הקב"ה מבטיח למשה להקשות את ליבו של פרעה והוא לא ישמע לדבריהם של משה ואהרון. מדוע? (ז,ד-ה) כדי שהקב"ה יוכל לעשות שפטים גדולים על המצרים ולהוציא את בני ישראל והמצרים יכירו את גודלו של הקב"ה
9. בני כמה היו משה ואהרון בשליחותם? (ז,ז) משה 80 אהרון 83

מופת התנין (ז, ח"ג)

- הקב"ה נותן בידי משה ואהרון מופת להוכיח את נכונות שליחותם . פרעה הרשע מנסה להראות שגם החרטומים יכולים.
1. איזה מופת נותן הקב"ה למקרה שפרעה יבקש הוכחה לשליחותם? (ז,ט) המטה יהפוך לתנין
 2. למה המטה הפך דווקא לתנין? (בעל הטורים ז,ט) ולמה לתנין לפי שפרעה אמר על עצמו התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו ורמו לו כשם שזה היה תנין וחזר להיות עץ יבש כן יחזור פרעה להיות עפר רימה ותולעה:
 3. משה ואהרון מגיעים לפרעה ועושים את המופת לפני פרעה. למי פרעה קורא ומה הם עושים? (ז,יא-יב) לחרטומים גם הם הופכים את מטותם לתנינים
 4. איזה נס בתוך נס נעשה עם מטה אהרון(רש"י ז,יב) מאחר שחזר ונעשה מטה (א) בלע את כלן
 5. מה עושה מטה אהרון למטות החרטומים? (ז,יב) בולע אותם.

מכות מצרים

דם (ז, יד-כה)

"וְהִתְיַצַב לִפְנֵי פְרַעְהָ הַנָּה יוֹצֵא הַמַּיְמָה" למה היה יוצא המימה? לפי שהיה אותו רשע משתבח ואומר שהוא אלוה ואינו יוצא לנקביו, לפיכך היה יוצא המימה בהשקמה, שלא יראוהו בני אדם שעומד בקלון. תנחומא וז"ל

1. בגלל סירובו של פרעה לשלוח את עם ישראל הקב"ה מביא מכות על כל מצרים. היכן משה פוגש את פרעה ומתי? (ז,טו) בבוקר ביאור
2. מדוע פרעה יוצא בבוקר "המימה"(רש"י ז,טו) לנקביו, שהיה עושה עצמו אלוה, ואומר שאינו צריך לנקביו, ומשכים ויוצא לנילוס ועושה שם צרכיו
3. מדוע אהרן הוא זה שהכה את המצרים בדם ובצפרדעים(רש"י ז,יט) לפי שהגין היאור על משה כשנשלך לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו לא בדם ולא בצפרדעים, ולקה על ידי אהרן



- מה המשמעות שהיה דם בעצים ובאבנים? (רש"י ז,יט) מים שבכלי העץ ובכלי האבן
- המים בנהרות ביאורים, באגמים ובמקוואות הפכו לדם. מה ההבדל בין נהר ליאור ולאגם? (רש"י ז,יט) נהרות. הם נהרות המושכים כעין נהרות שלנו: יאוריהם. הם בריכות נגרים העשויות בידי אדם משפת הנהר לשדות, ונילוס מימיו מתברכים ועולה דרך היאורים ומשקה השדות: אגמיהם. קבוצת מים שאינן נובעין ואין מושכין, אלא עומדין במקום אחד,
- מה קורה לכל הדגים ביאור (ז,כא) מתו והבאישו
- מהו בלטיהם? (רש"י ז,כב) בלטיהם. לחש שאומרין אותו בלט ובחשאי. ורבותינו אמרו, בלטיהם מעשה שדים, בלהטיהם מעשה כשפים
- מה תגובתו של פרעה? (ז,כג) חוזר לביתו ומתעלם
- מה עושים המצרים? (ז,כד) חופרים מסביב ליאור לחפש מים
- כמה זמן ארכה מכה בין מכה למכה? (רש"י ז,כה) מנץ שבעת ימים (ה) שלא שב היאור לקדמותו, שהיתה המכה משמשת רביע חדש, (ו) ושלושה חלקים היה מעיד ומתרה בהם

אמר רבי אבין הלוי ברבי, ממתכת הדם העשירו ישראל. כיצד? המצרי וישראל בבית אחד והגגית מלאה מים, והמצרי הולך למלאה את הקיתון מתוקה, מוציאה מלאה דם. וישראל שותה מים, ומצרי דם מתוך הגגית, והמצרי אומר לו: תן לי בידך מעט מים, ונתתן לו, ונעשים דם. אומר לו: נשתה בתוך הקערה אני ואתה ביחד. ישראל שותה מים, והמצרי שותה דם. וכשהיה לוקח מישראל בדמים יקרים, היה שותה מים. מכאן העשירו ישראל
ג' נתחומא וארא יג

מכה שנייה - צפרדע (ז, כו-כט - ח, א-יא)

- במשך שלושה שבועות, לאחר כל מכה, עומד משה ומתרה בפרעה למהר ולהוציא את עם ה' ממצרים.
- הקב"ה מצווה את משה ללכת שוב לפרעה. מה יקרה אם פרעה ימאן לשלוח את עם ישראל? (ז,כו) הקב"ה יביא צפרדעים על מצרים
 - מה פירוש המילה נגנף? (רש"י ז,כו) מכה
 - מדוע הקדימה מכת צפרדע לפגוע בבית פרעה ולאחר מכן בבית עבדיו? (רש"י ז,כח) ואחר כך בבתי עבדיך, הוא התחיל בעצה תחלה, ויאמר אל עמו, וממנו התחילה הפורענות
 - מה הכוונה שמכת צפרדע תהיה "בכה" (רש"י ז,כט) בתוך מעיהם נכנסים (ח) ומקררין
 - מה למדו חנניה מישאל ועזריה מהצפרדעים? (בעל הטורים ח,א) שמסרו עצמן לשריפה נשאו ק"ו לעצמן מצפרדעים שהצפרדעים מסרו עצמן למיתה על קידוש השם ואח"כ נמלטו כדכתיב וימותו הצפרדעים מן הבתים מן החיצות ומן השדות אבל לא מהתנורים
 - אהרון שוב מכה על היאור (ולא משה של א רצה להיות כפוי טובה) "ותעל הצפרדע". כיצד הגיעו כל הצפרדעים? (רש"י ח,ב) צפרדע אחת היתה, והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים,
 - כיצד מגיב פרעה למכת הצפרדע? (ח,ד) מבקש ממושה ואהרון להסיר את הצפרדעים והוא ישלח ת בני ישראל
 - משה רוצה להראות את גדולתו של הקב"ה ואומר לפרעה "תבחר מתי אתה רוצה שמכת הצפרדעים תסתיים?". מה משיב פרעה? (ח,ו) למחרת
 - משה מתפלל לה' מה קורה למחרת? מה עושים המצרים? (ח,ט) הצפרדעים מתים והמצרים אוספים אותם בערמות
 - מה פירוש "חומרים חומרים" (רש"י ח,י) צבורים צבורים=ערמות

מכה שלישית - כינים (ח, יב-טו)

- פרעה רואה שיש הרווחה ולא שולח את בני ישראל. כעת מביא הקב"ה מכה על מצרים ללא התרעה לפרעה. מה המכה? (ח,יב) כינים
- חרטומי מצרים מנסים לברוא כינים ולא מצליחים מדוע? (רש"י ח,יד) שאין השד שולט על בריה פחותה מכשעורה:
- מה אמרו החרטומים שמיוחד במכת כינים (רש"י ח,טו) מכה זו אינה על ידי כשפים, מאת המקום היא
- כיצד מסבירים החרטומים לפרעה שהם לא מצליחים (ח,טו) אצבע אלוקים היא
- מדוע סדר המכות היה דם צפרדע כינים? (ח,יז) באגדה בכל מכה ומכה למה זו ולמה זו, בטכסיסי מלחמות מלכים בא עליהם, כסדר מלכות, כשצרה על עיר, בתחלה מקלקל מעיינותיה, ואחר כך תוקעין עליהם ומריעין בשופרות ליראם ולבהלם, וכן הצפרדעים מקררין והומים

מכה רביעית - ערוב (ח, טז-כ)

- מדוע שם המכה נקרא ערוב? (רש"י ח,יז) כל מיני חיות רעות ונחשים ועקרבים בערבוביא, והיו משחיתים בהם
- איזה נס יעשה הקב"ה בארץ גושן? (ח,יח) הקב"ה יבדיל בין מצרים לגושן ושם לא תהיה מכת הערוב
- פרעה מסרב ולמצרים מגיעות חיות טורפות שפוגעות במצרים. פרעה מיד קורא למושה ואהרון. מה הוא מציע? (ח,כא) שעם ישראל יזבחו לה' בארץ מצרים
- מדוע משה מסרב להצעת פרעה? (ח,כב) כיוון שעם ישראל מקריבים את אלהי מצרים ובגלל זה המצרים יפגעו בעם ישראל
- מדוע החיות לא מתות כמו במכת הצפרדעים אלא בורחות ממצרים? (רש"י ח,כז) כדי שלא תהיה הנאה מהעורות שלהם
- פרעה מסכים "רק הרחק לא תרחיקו ללכת". משה מתפלל לה' וכל החיות בורחות. מה עושה פרעה? (ח,כח) מוכיב את ליבו ולא שולח את עם ישראל



מכה חמישית - דבר (ט, א"ז)

1. לאחר מכת הערוב, משה מתריע שוב בפני פרעה שאם לא ישלח את בני ישראל תגיע מכה נוספת. מהי? (ט, ג) דבר
2. במי פוגעת מכת דבר? (ט, ג) במקנה, בסוסים, בחמורים בגמלים בבקר ובצאן
3. במה דומה מכת דבר למכת הערוב? (ט, ד) שהמכה לא פגעה בארץ גושן
4. מדוע שולח פרעה שליחים לארץ גושן? (ט, ז) לראות שבאמת לא מת מקנה בני ישראל

מכה שישית - שחין (ט, ח"ב)

1. מה פירוש פיה כבשן? (רש"י ט, ח) דבר הנפח מן הגחלים עוממים הנשרפים בכבשן, פיה לשון הפחה, שהרוח מפיהן ומפריחן
2. מה מצווה הקב"ה את משה ואהרן במכה השישית על מצרים? (ט, ח) לקחת בחפניהם פיה כבשן ולזרוק לשמים
3. אם רוצים לזרוק כדור הכי רחוק שאפשר. במה עדיף ביד אחת או בשתי ידיים? מממה לומדים זאת? (רש"י ט, ח) וכל דבר הנזרק בכח, אינו נזרק אלא ביד אחת
4. כמו במכת הכינים, גם כעת מביא הקב"ה מכה על מצרים ללא התראה. מה הכוונה שהשחין היה פורח אבעבועות? (רש"י ט, ט) אבעבועין שעל ידו צומחין בהן בועות
5. מהיכן היה מקנה למצרים אם הוא מת במכת הדבר? (רש"י ט, ט) ואם תאמר מאין היו להם הבהמות, והלא כבר נאמר וימת כל מקנה מצרים, אלא לא נגזרה גזרה אלא על אותן שבשדות בלבד, שנאמר במקנך אשר בשדה, והיא את דבר ה' הניס (ה) את מקנהו אל הבתים
6. השחין גרם לגירודים קשים בגוף המצרים. מה קורה לחרטומים? (ט, טא) לא יכלו לעמוד בפני משה

מכה שביעית - ברד (ט, יג"ה)

1. מדוע הקב"ה נותן כח לפרעה לעמוד במכות? (רש"י ט, טז) להראות לו את כוחו של הקב"ה ושכל העולם יכיר זאת
2. מדוע נאמר "כעת מחר" גם כעת וגם מחר? (רש"י ט, יח) כעת הזאת למחר, שרט לו שריטה בכותל, למחר כשתגיע חמה לכאן, (ח) ירד הברד
3. מה עשה מי שפחד מדבר ה' במצרים? (ט, כ) הניס את עבדיו ומקנהו מפני הברד
4. משה מרים את מטהו לשמים וה' מוריד ברד כבד. איזה נס בתוך נס היה במכת הברד? (רש"י ט, כד) האש והברד מעורבין, והברד מים הוא, ולעשות רצון קונם עשו שלום ביניהם
5. מהו הנס בתוך נס שהיה במכת הברד? (רש"י ט, כד) נס בתוך (י) נס, האש והברד מעורבין, והברד מים הוא, ולעשות רצון קונם עשו שלום ביניהם
6. הברד פוגע בכל מי שלא תפס מחסה, והורס את כל הצמחיה והעצים במצרים ואילו בגושן לא פוגע כלום. מה אומר פרעה למשה ואהרן. השלימו: "חטאתי _____ ה' _____ הרשעים" (ט, כז) חטאתי הפעם, ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים
7. מדוע משה לא התפלל בתוך העיר? (רש"י ט, כט) מן העיר, אבל בתוך העיר לא התפלל, לפי שהיתה מלאה (כ) גלולים
8. מדוע הפשתה והשעורה נשברו (נוכתה=נשברה)? (רש"י ט, לא) הם כבר גדלו והגבעולים שלהן התקשו. הם נשברו מהברד
9. מה פירוש המילה אביב (רש"י ט, לא) כבר ביכרה ועומדת בקשיה, ונשתברו ונפלו, וכן הפשתה גדלה כבר והוקשה לעמוד בגבעוליה:
10. מדוע החיטה והכוסמת לא נשברו? (רש"י ט, לב) כי אפילות= מאוחרות. היו רכות ויכלו להתכופף מפני הברד
11. מה פירוש המילה אפילות? (רש"י ט, לב) מאוחרות, ועדיין היו רכות, ויכולות לעמוד בפני קשה
12. מה הכוונה שהברד לא ניתך? (רש"י ט, לג) לא נתך. לא הגיע, ואף אותן שהיו באויר לא הגיעו לארץ,
13. משה מתפלל לה' והברד נפסק. מי הפעם מכביד את ליבו חוץ מפרעה? (ט, לד) עבדיו